

Výrobky Fair Trade

Sociálne problémy súvisiace s výrobkami

Oblasť klimatickej zmeny

- predstavenie problému
- možnosti prevencie

Vek

- 12 – 15

Použitie

- formálne vzdelávanie
- neformálne vzdelávanie

Trvanie

- príprava: 20 min
- cvičenie: 30 min

Miesto konania

- vnútri
- vonku

Zhrnutie

Pozitívne účinky globalizácie očarujú svet už dlho, ale ako sa klimatická zmena stáva každým rokom zreteľnejšou, ľudia si musia uvedomiť, že táto minca má dve strany. Všetko, čo robíme, vplýva aj na najvzdialenejšie oblasti sveta. Môžeme pokračovať rovnako s vedomím, že v dôsledku našich volieb a spotreby sa niekto zraní, pracuje v nedôstojných podmienkach alebo je vykorisťovaný? Existuje riešenie?

Kľúčové slová

fair trade, spravodlivý obchod, kolonializmus, globálny juh, klimatická spravodlivosť

Potrebné znalosti z oblasti

nie

Cieľ výuky

- Účastníci sa oboznámia s výrobcami istých produktov, ich pracovnými podmienkami, životmi a problémami.
- Účastníci sa naučia, prečo je dôležité vybrať si z dvoch zdanlivo rovnakých výrobkov možnosť fair trade.

Metódy (vyberte jednu možnosť)

- hra
- hranie rolí

Nástroje a materiál

- nálepky ÁNO a NIE
- páska
- kartičky s rolami
- otázky

Príprava

Nalepte nálepky ÁNO a NIE, každú do jedného rohu miestnosti.

Vytlačte a vystrihnite kartičky s rolami (sú v prílohe)

Prpravte si otázky.

Príprava miesta

Potrebujeme väčšiu prázdnu miestnosť.

Opis

Aby sme pochopili klimatickú nespravodlivosť, musíme si uvedomiť, že klimatická zmena nie je len problémom životného prostredia, ale má aj sociálne, politické a etické aspekty. V dôsledku kolonializmu sa kolonizovaný juh stal dodávateľom surovín a poľnohospodárskych produktov pre svojich niekdajších kolonizátorov. Celé dekády poskytovali Medzinárodný menový fond a Svetová banka týmto krajinám pomoc a povzbudzovali ich, aby vyvážali čo najviac tovaru, pretože samotná finančná pomoc na ich ekonomický rast nepostačovala. Podľa medzinárodného delenia práce by mali bývalé kolónie produkovať len výrobky, v ktorých majú absolútnu prevahu. V mnohých prípadoch ide o suroviny a poľnohospodárske produkty. Takéto jednotvárne zameranie ekonomiky však znamená, že krajiny sú zraniteľné. Ak ceny vyvázaných výrobkov na svetovom trhu spadnú, dopad na tieto krajiny bude katastrofálny.

Výsledkom sú dve veci. Výnosné spracovanie produktov sa uskutočňuje v industrializovaných krajinách a hodnota konečných produktov sa tak navyšuje o zisk. Ak si chcú rozvojové krajiny takýto spracovaný produkt kúpiť, stojí ich to viac peňazí. Na druhej strane, všetky rozvojové krajiny juhu navýšili svoj export surovín a poľnohospodárskych produktov. To vyvolá ich nadbytok, čo povedie k poklesu cien.

Globalizácia

Globalizácia znamená zrýchlenú internacionalizáciu sveta, zjednocovanie sveta iniciované západnou civilizáciou. Ekonomika voľného trhu sa šíri svetom, kultúra sa zjednocuje, šíria sa západné a americké hodnotové vzorce a spôsob života.

Naša civilizácia sa začala globalizovať v 19. storočí v dôsledku priemyselnej revolúcie. Vznikol diaľkový obchod, železnice, parníky, svetová tlač a telegraf a náš svet na radikálne zmenil. Dve svetové vojny znamenali čiastočný posun vzad, v 70. rokoch sa však globalizácia vrátila v plnej sile. Ekonomickú a spoločenskú globalizáciu umožnili aj obrovské medzinárodné inštitúcie: dohody o voľnom obchode, rôzne formy ekonomickej integrácie, Svetová banka, Medzinárodný menový fond, Všeobecná dohoda o clách a obchode, Svetová obchodná organizácia, či OECD – to všetko vzniklo po II. svetovej vojne.

Proces globalizácie je riadený nadnárodnými dohodami a inštitúciami.

Hlavnými črtami ekonomickej globalizácie sú prepojenosť sveta, tlak na neustály rast, ekonomická a kultúrna homogenizácia, konzumná spoločnosť, ekonomická polarizácia, rastúca príjmová nerovnosť, koncentrácia ekonomických a politických síl mimo demokraticky ovládanú sféru, rastúce preľudnenie, rastúce environmentálne a sociálne problémy, porušovanie občianskych práv, zrýchľovanie informačných a komunikačných technológií. V dôsledku existencie nových inštitúcií a nového spôsobu myslenia sa neoliberalne taktiky – privatizácia, liberalizácia a deregulácia – rozšírili ako požiar.

Tieto taktiky spôsobili nárast niektorých problémov do nečakaných rozmerov:

- Sociálne nerovnosti v rámci jednotlivých krajín aj medzi nimi narástli do obrovských rozmerov, životné prostredie začalo rýchlo chátrať, kultúrna a ekologická rôznorodosť je ohrozená.

V dôsledku toho výrobcovia

- musia žiadať banky o pôžičky, pričom čím viac pôžičku potrebujú, tým horšie podmienky im banka ponúkne,
- používajú pesticídy, ktoré degradujú a poškodzujú pôdu a životné prostredie,
- berú deti zo škôl, aby ušetrili na školnom a pomohli vo výrobe,
- sú v nevýhodnej situácii a predávajú svoju úrodu špekulantom ešte skôr, ako ju zozbierajú – hoci za ňu dostanú najnižšiu možnú sumu, nemôžu si dovoliť čakať na vyššie ceny (ceny už namiesto trhu dávno nastavili obchodníci na burze).

Úloha

1. Hra na *áno-nie*

Jeden roh miestnosti je ROH ÁNO, druhý roh je ROH NIE (označené nálepkami). Animátor sa pýta otázky, na ktoré hráči odpovedajú *áno* alebo *nie*. Presunú sa do príslušného rohu.

Vzorové otázky sú v prílohe, ale pokojne si vymyslíte svoje vlastné.

2. Niekedy sa reťaz pretrhne

Cieľom hry je, aby si hráči uvedomili rozdielne okolnosti a možnosti ľudí žijúcich v rôznych častiach sveta.

Účastníci sa postavia do veľkého kruhu v strede miestnosti a držia sa za ruky. Vysvetlite úlohu: Každý dostane kartičku s rolou, ktorá im pomôže vcítiť sa do kože mladého človeka alebo dieťaťa. Prečítame tvrdenia, a kto si myslí, že dané tvrdenie pre jeho postavu platí, urobí krok dopredu. Pritom sa snaží držať za ruku hráča naľavo aj napravo. Ak už sa poľahky neudržia, pustia sa.

Rozdeľte role (snažte sa ich rozdeliť tak, aby vedľa seba stáli hráči s veľmi odlišnými rolami). Požiadajte ich, aby si kartičky navzájom neukazovali. Počkajte, kým si ich všetci prečítajú. Prečítajte tvrdenia po poradí (viď príloha). Po každom tvrdení sa tí, pre ktorých platí, posunú vpred. Skôr alebo neskôr sa kruh na niektorých miestach rozpadne. Keď sa tvrdenia minú alebo sa nie je kam posúvať, hra sa končí.

Súvisiace otázky:

Bolo ľahké sa rozhodnúť, či tvrdenie platí, alebo nie?

Ako ste sa cítili, keď ste nemohli urobiť krok vpred?

Považujete svoju aktuálnu situáciu za spravodlivú?

Vymenili by ste si role s inými hráčmi?

Máte nejaké nápady, ako tieto rozdiely vyrovnáť?

Zdroje

Újszászi, Gy.: Fair trade termékek. In Neumayer, É., Zentai K. et al (2020): Fogyasztó kúra, p 245-253. Magosfa Alapítvány, Vác

Prílohy (pracovné hárky, obrázky, atď.)

1. Hra na *áno-nie*

Otázky:

- Chodíš rád/rada do školy?
- Zvykneš sa sťažovať, pretože do školy treba vstávať skoro?
- Robil/a si už niekedy nejakú manuálnu prácu? (nosenie tehál, zdvíhanie ťažkých vecí, zber ovocia, nosenie vody, atď.)
- Radšej by si namiesto školy pracoval/a?
- Pomáhaš s domácimi prácami?
- Máš doma okrem učenia ešte nejaké iné povinnosti?
- Dostávaš vreckové?

2. Niekedy sa reťaz pretrhne

Tvrdenia:

- Väčšinu detstva tráviš hrou a učením.
- Tvoje ďalšie vzdelanie závisí len od tvojich schopností a usilovnosti.
- Nikdy nie si hladný/á.
- Môžeš sa okúpať každý deň.
- Tvoj domov je bezpečný.
- Máš všetko, čo potrebuješ. Elektronické zariadenia, ktoré vidíš v televízii/na internete, nájdeš aj u seba doma.
- Každý rok chodíš s rodinou na prázdniny.
- Ak ochorieš, štát sa o teba postará.
- Všetci v tvojej rodine sú za svoju prácu dobre platení.
- Väčšinu voľného času tráviš s rodinou alebo kamarátmi.

Ak treba, tvrdenia môžete obmeniť.

Kartičky s rolami

<p>Juanito, 8-ročný chlapec</p> <p>Bývam v Mexico City, v najchudobnejšej štvrti najľudnatejšieho mesta na svete. Tak isto ako mojich 5 bratov, aj ja žobrem v turistickej štvrti, od skorého rána do neskorého večera.</p>	<p>João, 17-ročný chlapec</p> <p>Bývam vo favele (slum) v Rio De Janeiro, v meste, o ktorom snívajú turisti a ktoré je domovom miliónov chudobných ľudí, kde jediné, čoho je viac ako chudoby, je zločin. Od 12 rokov nechodím do školy, nemali sme peniaze. Ani som sa neodťahoval z našej štvrti, tvorí ju len niekoľko blokov. V 15 rokoch som sa stal členom jedného z miestnych drogových gangov.</p>
<p>Manuel, 11-ročný chlapec</p> <p>Žijem v slume v Lime, hlavnom meste Peru, v dome z kartónu. Nemáme elektrinu ani tečúcu vodu a splašky z domácností tečú stredom ulice. Chodím prehrabávať blízku skládku, hľadám tam niečo na jedenie alebo na predaj, aby som pomohol svojej rodine.</p>	<p>Thabo, 14-ročný chlapec</p> <p>S rodinou žijeme v najsuchšej časti Afriky. Žijeme z peňazí, čo nám posiela otec – Pracuje vo vzdialenej zlatej bani. Každý deň s matkou prejdeme 8 km k najbližšiemu zdroju vody. Voda nie je čistá, môže spôsobiť mnohé choroby a domov ju nosíme pešo.</p>

<p style="text-align: center;">Anne, 16-ročné dievča</p> <p>Som dcérou diplomata, ktorý pracuje na švédskej ambasáde vo Francúzsku. Študujem na drahej súkromnej škole v Paríži. Vo voľnom čase chodím na balet a učím sa hrať na klavíri.</p>	<p style="text-align: center;">María, 18-ročné dievča</p> <p>Žijem v Ríme, kam sa moja rodina presťahovala z Kolumbie v nádeji na lepší život. Rodičia už dostali status utečenca, ja pracujem nelegálne vo firme, ktorá upratuje luxusné domy. Chcela som študovať za kozmetičku, ale nezarobím dosť, aby som si to mohla dovoliť.</p>
<p style="text-align: center;">Sára, 12-ročné dievča</p> <p>Žijem v dedinke v Baranskej župe v Maďarsku s rodičmi, starými rodičmi a ôsmimi súrodencami. Moja rodina je tradične založená. Podľa zvykov rómskych Lovárov sa odo mňa očakáva, že sa vydám a budem mať deti skôr, ako skončím základnú školu.</p>	<p style="text-align: center;">Jessica, 15-ročné dievča</p> <p>Žijem v Beverly Hills. Moj otec je cool právnik, mama je vychytená interiérová dizajnérka. Moja rodina patrí k horným desiatkam a denne chodíme na elegantné hollywoodske večierky. Okamžite dostanem všetko, čo sa mi zapáči.</p>
<p style="text-align: center;">Eric, 9-ročný chlapec</p> <p>Bývam v dedine Tabaka v Keni. Môj otec je členom fair trade organizácie, vyrába sošky z kameňa. Vďaka tomu môžem chodiť do školy. Rodičia mi platia školné a povinnú školskú uniformu. Aj moja 5-ročná sestra chodí do školy.</p>	<p style="text-align: center;">Vandane, 16-ročné dievča</p> <p>Som Indka. Doma so sestrami pomáhame mame. Našou úlohou je starať sa o mužských členov rodiny. Mám 7 bratov, chodia do školy a študujú. Zaľúbila som sa do chlapca z inej kasty. Aj ja sa mu páčim, ale nesmieme sa ani rozprávať.</p>
<p style="text-align: center;">Zuzana, 12-ročné dievča</p> <p>Žijem v malom meste na Slovensku. Mama pracuje ako opatrovatelka dôchodcov v našom meste. Zarába dosť na každodenné nákupy a má platené nadčasy. Každé dva mesiace nakúpi oblečenie. Jej zamestnanecké práva chráni zmluva a všetky odvody má hradené.</p>	<p style="text-align: center;">Martin, 10-ročný chlapec</p> <p>Bývam v dedinke Belá nad Cirochou pri Snine na východnom Slovensku. Otec obsluhuje stroje vo firme, ktorá vyrába odliatky vstrekovaním. Inú prácu v okruhu 100 km nenašiel. Platia mu len minimálnu mzdu a neplatia mu nadčasy. Mama je upratovačka, žijeme veľmi skromne. Ako vianočný darček dostávam len jedlo.</p>

Domo, 14-ročný chlapec

Žijem s rodičmi v Nagasaki v Japonsku, v byte s rozlohou 30 m². Môj otec pracuje o dve zastávky magnetického vlaku ďalej. Jediné, po čom túžim, je stať sa inžinierom, preto všetok čas venujem štúdiu. Raz za týždeň máme veľkú PlayStation párty.

Sanjana, 13-ročné dievča

Žijem v Indii v oblasti, kde sa pestuje čaj. Rodičia sú členmi fair trade družstva – namiesto zvyčajných 13 pracujú len 8 a pol hodiny denne. Vďaka ich príjmu nemusím zberať čaj aj ja, môžem chodiť do školy. Na rozdiel od mamy sa naučím čítať a písať a budem mať šancu nájsť lepšiu prácu.

Leila, 12-ročné dievča

Som Iránka a od 7 rokov pletiem koberce. Na školu nemám čas, 10 hodín denne musím vyrábať koberce, aby som pomohla rodine. Koberce si kupujú zahraniční turisti za drahý peniaz, no mne sa ujdú len drobné na živobytie.